

УДК 519.7

З.Б. Живко, М.О. Живко

Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ ДЛЯ БІЗНЕСОВИХ СТРУКТУР ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Рівень економічної безпеки підприємництва у більшості регіонів України є низьким. Про це свідчать: незадовільні показники фінансового стану та ефективності функціонування підприємств, використання ними ресурсного забезпечення; негативні тенденції щодо кількості діючих і новостворюваних підприємств та обсягів їх господарської діяльності; збільшення кількості кримінальних посягань; рейдерства; корупційних та дискримінаційних дій на підприємств; низький рівень конкурентоспроможності підприємств та їх інноваційної активності тощо. Тому одним із чинників забезпечення економічної безпеки підприємства чи організації вважаємо використання методу стрес-тестування.

Стрес-тестування – це метод кількісного оцінювання ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає бізнес-структури на ризик, та у визначенні шоків величини зміни зовнішніх факторів впливу, тобто зовнішніх загроз.

Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає та чи інша бізнес-структура за умови, що події розвиватимуться за прогнозованими припущеннями.

За допомогою стрес-тестування підприємства мають можливість визначити особливо вразливі місця окремих сфер бізнес-діяльності підприємств. Доцільність проведення стрес-тестування обумовлена:

- фактично існуючими загрозами, на які наражаються бізнесові структури в процесі своєї діяльності;
- потребою чіткої ідентифікації ризиків діяльності підприємств чи організацій;
- установлення величини впливу ризиків;
- зменшення та усунення значних фінансових втрат.

Підхід з боку бізнес-структур до проведення стрес-тестування має бути індивідуальним: кожна бізнесова структура може розробити власну процедуру проведення стрес-тестування та запровадити свої моделі для аналізу впливу різних факторів ризику на фінансовий результат з урахуванням індивідуальності, специфіки своєї діяльності, механізму забезпечення економічної безпеки та процедури прийняття управлінських рішень.

Для прийняття стратегічних управлінських рішень необхідно є релевантна й адекватна інформація. Згідно з даними ЗМІ значна частина інформації, яка збирається і опрацьовується українськими підприємствами, має описово-історичний характер і стосується минулої діяльності того чи іншого підприємства. Для того, щоб бути корисною для процесу

прийняття стратегічних управлінських рішень, інформація має фокусуватися на тих аспектах, що найбільше впливають на діяльність підприємства, характеризують проблематику бізнесової діяльності, визначають ризики та відображають рівень безпеки підприємства.

В свою чергу, економічна безпека підприємства має розглядатися як стан, за якого стратегічний потенціал бізнес-структури не знаходиться в межах адаптивності, а загроза втрати економічної безпеки зростає в міру наближення рівня адаптивності стратегічного потенціалу до граничної межі. Тобто, якщо стратегічний потенціал бізнес-структури в існуючій формі вичерпав можливості пристосовуватися до зростаючої нестабільності зовнішнього середовища, то виникає загроза економічній безпеці фірми. Форма виявлення цієї загрози може бути різною, а саме: втрата рівня конкурентного статусу бізнесової структури; значне погіршення фінансового стану фірми; втрата позитивного іміджу; втрата частки освоєного ринку; втрата активів тощо. Будь-яку проблему в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства легше попередити ніж вирішувати її після виникнення. Для цього керівник підприємства має чітко розуміти й усвідомлювати три основні аспекти діяльності: в чому сила та слабкість підприємства; який рівень професіоналізму та відданості справі працівників, від яких залежить прийняття управлінських рішень; уявляти обсяги та реальність зовнішніх і внутрішніх загроз.

У діяльності підприємства особливе місце займає управлінська складова економічної безпеки бізнесу, яка включає комплекс різноманітних умінь, навиків, необхідних менеджерам для реалізації функцій управління не лише системи економічної безпеки, а й системи прийняття управлінських рішень. Тому метод проведення стрес-тестування можна розглядати як складову частину механізму забезпечення економічної безпеки бізнесових структур. За допомогою стрес-тестування підприємство може визначити розмір збитків загалом та за окремими видами активів за умови виникнення екстремальних подій, а також свої потенційні можливості покривати ці збитки, оцінити стан власного капіталу та визначити якість власних методик щодо управління ризиками.

Основним завданням за результатами стрес-тестування є підготовка упереджувальних стратегічних і тактичних заходів, які дозволять врегулювати проблемні або напружені ситуації, що можуть виникнути в майбутньому, та послабити вплив різних ризиків на діяльність підприємств та організацій.

Стрес-тестування бізнес структур уключає кількісні та якісні складові аналізу: кількісний аналіз спрямований на ідентифікацію можливих сценаріїв розвитку подій; якісний аналіз дає можливість оцінити спроможність капіталу фірми.

За допомогою кількісного аналізу підприємство визначає обсяги можливих змін ринкової кон'юнктури та їх відхилень, що впливають на результат діяльності фірми та рівень її економічної безпеки.

В свою чергу, завдяки якісного аналізу оцінюється спроможність капіталу фірми покривати можливі збитки та визначається комплекс заходів для зниження рівня ризику, мінімізації можливих втрат і збереження та захисту капіталу.

Найпоширенішими методами здійснення стрес-тестування є сценарний аналіз і аналіз чутливості.

Сценарій стрес-тестування – це модель можливого розвитку подій під впливом різних факторів ризику, що охоплює всі передумови, виникнення яких може завдати значних збитків фінансовій та економічній стабільності бізнесу. Прийнято використовувати експертні та математичні підходи.

За допомогою експертних підходів можна обирати попередній перелік факторів, а за допомогою математичних – статистично найважливіші з них.

Стрес-тестування чутливості полягає в дослідженні впливу на діяльність підприємства одного або кількох взаємопов'язаних факторів ризику. Доцільність застосування цього методу обумовлена можливістю оцінювання значних зрушень без конкретних пояснень причин цих зрушень.

Отже, метод стрес-тестування є важливим чинником забезпечення економічної безпеки бізнес-структур.

Список літератури

1. *Економічна безпека: Концептуальне визначення та механізм забезпечення [Електронний ресурс] / [Амоша О.І., Новікова О.Ф., Покотиленко Р.В., Шамільова Л.Л. та ін.]. – Проект ДФФД:№08.01/84. – Режим доступу до документу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0460500-09>.*

2. *Матеріали випуску журналу "Національна безпека і оборона", присвяченого тематиці європейської політики безпеки і оборони. – 2009. – № 9.*